

Deci, matematic, dacă mă întorceam în țară, intram în pușcărie.

S.C.: Fratele tatălui meu, Jean Constantinescu, mi-a povestit că el, până în 1947, a fost atașat militar în Suedia sau Germania, nu-mi aminesc exact, și că în 1947 a fost rechemat în țară, ca tot corpul diplomatic dealtfel. Și militar fiind, a respectat ordinul, pentru că jurase credință Regelui. El n-a mai putut, după aceea, să iasă niciodată din țară și nici să-și vadă soția și copiii, căci el era însurat cu o americană, pe care a avut inspirația să n-o aducă în țară atunci când a fost rechemat.

N.D.: Era clar că eu am luat o hotărâre cuminte.

S.C.: Se spune că în spatele oricărui bărbat inteligent se ascunde o femeie și mai inteligentă, nu? Cine era soția dvs.?

N.D.: Nu întotdeauna! Poate să fie și-n sens contrar, femeii inteligente care se căsătoresc cu niște imbecili... Eu eram căsătorit cu o franțuzoaică și noi eram oarecum egali. Deci saltul meu în țara de primire era mult mai lesnicios, în aparență cel puțin, decât pentru cineva care se afla pentru prima oară într-o țară ca Portugalia, Statele Unite sau Australia. Eu mi-am făcut școala acolo, vorbeam franțuzește ca un franțuz și aveam o familie...

S.C.: Mare avantaj să cunoști limba și să fii familiarizat cu atmosfera, cu felul de a fi al oamenilor din țara respectivă atunci când alegi drumul exilului. Barierele acestea sunt îngrozitoare!

N.D.: Într-adevăr, aceste bariere nu le-am avut, dar, în ciuda acestor avantaje, ele nu ne-au facilitat foarte mult...

S.C.: Ca să nu uităm, spuneți-mi și câteva cuvinte despre soție...

N.D.: De soția mea m-am îndrăgostit și de altfel a fost o mare dragoste reciprocă, sunt convins, încă pe băncile universității la facultatea de istorie, care în Franța se numea facultatea de litere, secția de istorie; ne-am căsătorit foarte tineri, nu împlinisem nici unul, nici altul, 21 de ani, la o epocă când majoratul era la 21 de ani, așa că am avut nevoie de autorizație paternă sau maternă - eu fiind orfan de tată, mama mi-a dat autorizația, iar nevastei mele, pentru că părinții erau despărțiți, nu divorțați, căci erau catolici și-n marea burgheză franceză chestia cu divorțul, acum 50 de ani, era tabu, și pentru că mama ei locuia la Paris și tatăl era în Indochina, a avut nevoie și de acceptul lui. El spunea: "Ce este cu românul ăsta ortodox, care-mi ia fata..." Nu cred că am fost imediat bine primit, dar mă rog, lucrurile s-au îndulcit, au știut că mama era rudă cu prințul Ghica... Ne-a căsătorit monseniorul Vladimir Ghica, unchiul meu era ministrul României la Bruxelles... Deci aveam în familie un ambasador, un print... Astea mai îndulceau puțin. Deci am fost înghițit de familia soției, care făcea parte din marea burgheză franceză, avea un adevărat palat în Paris. Ea era și nepoata unui personaj istoric, ca să zic așa, ea era nepoata unui general inventator.

Dar când am sosit, după război, nu am găsit practic nici un ajutor din partea familiei nevastei-mi. Aveau și

ei prea multe probleme: doi din unchiul ei muriseră pe front, un al treilea abia se întorsese din prizonierat și nevastă-sa murise de tuberculoză, tatăl ei era în Indochina... Noi nu am avut nici sprijin financiar și nici chiar moral, căci după traumatismul pe care-l avusese, de 5 ani de război... Acest refugiat român, care venea acolo... Eram ca musca pe lapte!

S.C.: Dincolo de faptul că nu ați avut bariera de limbă, viața a fost grea în noua țară? Cum a decurs din 1947 până azi viața dvs.?

N.D.: Mai întâi am avut dorința de a face ceva pentru țară, așa că m-am apropiat de grupul politic românesc

N.D.: Primele luni am trăit vânzând tot ce aveam, adică blana și bijuteriile nevastei, cărțile socrului ș.a.m.d., până am devenit secretar general al Comitetului de Asistență, pe care-l inventase Nicolae Caramfil și unde am colaborat de la început. Când acest Comitet a început să aibă ceva bani, au zis: "Hai să-l plătim pe secretarul general!"

Așa că eu am început să am o minimă leafă de la acest Comitet de Asistență a Românilor, dar în același timp căutam de lucru; în fiecare zi citeam paginile de publicitate din Figaro; am scris zeci de scrisori în dreapta și-n stânga; era cât pe aci să plec în Tanganica pentru a supraveghea culturile de cauciuc, era să

plec în Argentina...

Cel mai apropiat de realizare a fost plecarea în Canada, unde mă angajase, ca muncitor agricol, un fost vecin al meu de moșie, Constantin Șutu, dar în ziua când am primit hârtia de la consulatul canadian de la Paris, în aceeași zi (sunt niște fenomene extraordinare!), în aceeași zi am primit o scrisoare de la liceul fetei...

S.C.: Deci aveți o fată...

N.D.: Da, ea se născuse în '38, înainte de război, am uitat să spun la vreme. Un an după căsătorie s-a născut fiica mea la Paris, dar ea a crescut în România în tot timpul războiului și maică-sa și ea m-au regăsit la Stockholm abia după un an și jumătate de la plecarea mea, căci eu plecasem accidental. Ele au

căpătat permisiunea de a pleca din România în octombrie '45. Nu vă mai spun, asta este oarecum o paranteză, că acest an și jumătate de despărțire a doi tineri de 27-28 de ani a fost catastrofală pentru căsătoria noastră pe vecie.

S.C.: Aveți nevoie de o aprobare de ședere și de lucru în Franța?

N.D.: Sigur că trebuia să ai aprobare! Și în plus de asta eu n-am făcut nici o cerere de a fi naturalizat francez, că aș fi putut să încep imediat, dacă eram pesimist față de soarta țării mele. Dar n-am făcut aceasta. Știți când am devenit francez? În '89!

S.C.: Dumneavoastră sunteți cetățean francez?

N.D.: Și român, și francez. Am dublă cetățenie.

S.C.: O să revin la problema cetățeniei, dar vă rog să-mi spuneți, mai întâi, dincolo de diplomație și literatură, care sunt pasiunile dvs.? Noi am intrat într-o casă unde se ascultă muzică clasică, muzica pe care și noi o ascultăm zilnic (cred că era un concert de pian de Beethoven, nu?). Pereti sunt plini de tablouri superbe. Înainte de a ne continua conversația despre viața de exil, vă rog să-mi vorbiți despre tablourile pe care le aveți pe pereti și despre pasiunile dvs.

N.D.: Să încep cu pasiunile mele, fiindcă tablourile le-am regăsit întâmplător, după 45 de ani de plecare din țară. De când eram copil, pasiunea mea a fost istoria; am avut însă înțelepciunea să fac și un doctorat în drept și tot ce am putut lucra a fost numai pe baza studiilor de drept.

(Continuare în numărul următor.)

"Se spune că în spatele oricărui bărbat inteligent se ascunde o femeie și mai inteligentă, nu?"

Foto: O. Ciupitu / © CR.

care era la Paris, adică de Crețeanu, Vișoianu, mai întâi de oamenii de la ministerul de externe. Noi, tinerii diplomați, îl consideram pe Alexandru Crețeanu ca un fel de patron, ca un fel de mai mare peste noi toți. Era o autoritate! Fusese secretar general la minister, ambasador la Ancara, negociator... Era omul nostru, ca să zic așa.

Deci m-am apropiat de grupul acela și în plus de aceasta, din punct de vedere judecată politică, am considerat că grupul care reprezenta partidele politice, adică țărăniști, liberali, social-democrați, aveau dreptate să formeze ei un Comitet Național, căci acum aveam de-a face cu marile democrații occidentale, căci chiar oameni de calitate lui Gafencu sau Nicolae Caramfil nu eram siguri că vor fi bine văzuți de occidentali, din cauză că fuseseră miniștrii unui dictator, regele Carol; alții fuseseră chiar apropiați de Antonescu sau de guvernul din timpul războiului, pro german...

Așa că formarea Comitetului Național a fost o problemă care a semănat vrajbă între noi în exil. Asta nu mă împedica ca să fiu prieten cu unul care era de partea cealaltă, sau de al vreunui legionar, cu care rămăsesem prieten, dar pe care nu-l mai înțelegeam deloc, cu toate fostele mele simpatii; nu înțelegeam cum de nu li se luminase mințile după ce se aflase de ororile din lagărele germane și după ce se vedea că s-a schimbat harta lumii. Cum poți să mai crezi că mai poate exista într-o țară un regim totalitar de dreapta? Și eu rămăneam stupefiat să regăsesc unii foști prieteni legionari, care după aproape 10 ani de zile nu înțeleseseră că s-a schimbat lumea și că idealul lor din tinerețe era aberant.

S.C.: La Paris, dincolo de dorința "de a face ceva pentru țară", de întâlnirea cu românii din exil, a trebuit să vă asigurați pâinea cea de toate zilele.

Cum ați realizat aceasta?